SCHOOL SUCCESS AND FAILURE - DETERMINANTS FACTORS AND WAYS TO PREVENT SCHOOL FAILURE

Ramona Vlad, Mirela Vlad
DMD, PhD Student, University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureş,
Primary School Teacher, "George Enescu" Music College in Bucharest

Abstract: School success is manifested by very good results in learning and involves self-knowledge, awareness of forces and mobilization of them in overcoming obstacles.
School failure is a set of school losses whose effects have a negative impact on social integration, based on several factors that have as their main causes: the individual, the parents and the family, the school and the local community.We chose this subject as a result of finding that many pupils fail to achieve the performances they can reach, being content with mediocrity. It is important for the student to start having contact with education from earlier age. Setting goals is essential from a very early age for to gain self-confidence. They become aware that their work or actions have an influence on the future.
The aim of this study is to identify school factors that influences pupils performance, the factors that will help them on their way to self-knowledge their own possibilities, on the way to success.

Keywords: Education, pupils, school success, school failure

Introducere

Problematica succesului şi a eşecului şcolar a fost şi este de actualitate; despre succesul şi eşecul şcolar s-a scrisfoarte mult în literatura de specialitate. Remarcante rămân studiile şi cercetările promovate de Jean Piaget şi Lev SemionoviciVîgotski. Există o strânsă legătură între acţiunile practice şi cele mintale. Punctul de plecare în formarea operaţiilor mintale la copil îl constituie acţiunea externă cu obiectele concrete. Dacă iniţial planul acţiunii materiale se concretizează sub forma mişcării externe, ulterior procesul îşi pierde caracterul de acţiune externă cu obiectele şi începe să se desfăşoare în planul limbajului extern dialogat. În final, procesul se transpune pe planul limbajului intern, adică pe planul mintal propriu-zis, în care operaţia se realizează ca act de gândire.

Factorii determinanți ai succesului şi eşecului şcolar

Prin succes școlar desemnăm acele rezultate obținute la un randament superior, în conformitate cu nivelul cerințelor programelor școlare și al finalității procesului de învățământ. Succesul vizează rezultatele prin anumite cerinţe impuse și nu prin deziderate îndeplinite de către unii elevi și studenți sau chiar de unele cadre didactice. Un rol important asupra succesului şcolar îl au strategiile didactice de tip evaluativ-stimulativ. Ele oferă posibilitatea măsurărilor şi aprecierilor rezultatelor obţinute în activitatea de învăţare. Ca indicator sintetic al evaluării, nota trebuie să fie stimulativă, declanşând şi întreţinând o atitudine pozitivă faţă de activitatea şcolară. Pavelcu V. (1962)

Succesul școlar este mai apropiat de performanță și eficiență, pe când reușita poate fi considerată ca acea stare calitativă în raport cu un anumit obiectiv propus spre realizare.

Din punct de vedere pedagogic, reuşita şcolară este considerată ca o rezultantă a colaborării tuturor factorilor implicaţi în activitatea de învăţare. Prima categorie include

BDD-A28285 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:39 UTC)

factorii care se referă la geneză, cealaltă înglobând toate variabilele personalităţii elevului implicate în procesul de învăţământ. Silistraru N. (2000)

Rămânerea în urmă la învăţătură se manifestă prin incapacitatea temporară de a face faţă activităţilor şcolare, incapacitatea sau refuzul de a învăţa, de a nu avea rezultate în concordanţă cu capacităţile. Cauzele sunt multiple. Retardul şcolar este real, elevul nu poate avea rezultatele pe care le-ar dori sau care i se cer, sau aparent, elevul poate să înveţe, dar refuză, îi lipseşte motivaţia. Retardul de scurtă durată este explicat prin dificultăţi temporare-oboseală, stare de boală, după vacanţă, evenimente stresante din viaţa de familie. În cazul retardului de scurtă durată sunt şanse mari de redresare. Retardul poate fi şi de lungă durată, cu şanse reduse de redresare, cu eforturi mari din partea elevului şi a celor ce vor să-l ajute.

De-a lungul timpului au fost realizate multiple cercetări pentru identificarea şi prevenirea eşecului şcolar.

Eşecul şcolar este consecinţa inadaptării la mediul socio-profesional, la nivelul cerinţelor acestuia. Este considerat un fenomen periculos, deoarece determină efecte negative atât în plan psihologic individual, respectiv o alterare a imaginii de sine a elevului în cauză, care îşi va pierde tot mai mult încrederea în propriile posibilităţi şi capacităţi ajungând să dezvolte o teamă de eşec, cât şi pe plan social, pentru că eşecul şcolar permanentizat conduce la o marginalizare socială cu un nivel crescut de comportamente deviante şi infracţionale.

Eşecul şcolar are la bază mai mulţi factori, elevul confruntându-se cu o serie de dificultăţi şcolare care au ca principale cauze: propria persoană, părinţii şi familia, şcoala sau comunitatea locală. Elevul poate întâmpina diferite dificultăţi:de natură somatică, cognitive sau de ordin afectiv.

Dintre dificultăţile afective, cele mai întâlnite în plan şcolar sunt opoziţia, instabilitatea, anxietatea şi depresia. Opoziţia poate fi o reacţie la un fapt petrecut recent (conflictul copilului cu dascălul sau cu unul dintre părinţi), sau se poate înscrie într-un stil de comportament obişnuit al copilului a cărui origine trebuie căutată într-o insatisfacţie a relaţiilor afective din interiorul familiei.Pentru eliminarea efectelor negative ale eşecului şcolar este necesară cunoaşterea cauzelor care au produs-o.

Cauzele eşecului şcolar pot fi clasificate în trei categorii, după natura lor:

Cauze de natură familială: familiile dezorganizate; lipsa condiţiilor necesare vieţii decente; lipsa condiţiilor de învăţare; comportarea autoritară a unora dintre părinţi faţă de copiii lor; lipsa controlului acestora asupra activităţii şcolare şi a celei extraşcolare; lipsa legăturii unor părinţi cu şcoala, cu profesorii, precum şi lipsa preocupării unor părinţi faţă de orientarea şcolară şi profesională a copiilor lor.

Printre factorii care ţin de mediul familial se remarcă nivelul de instruire, aspiraţiile, condiţiile social-economice ale familiei. Dacă elevul provine dintr-o familie cu nivel scăzut de instruire şi aspiraţie în care există conflicte, fără preocupare pentru activitatea şcolară a copilului, atunci acesta va fi mai puţin motivat să înveţe, va avea un nivel scăzut de încredere în sine, va prezenta instabilitate emoţională, tulburări afective, ceea ce reduce performanţa şcolară.

*Cauze de natură psihosociofiziologică***:** tulburările fiziologice; tulburări psihice şi de comportament; tulburări psihosociale.

Cauze de natură pedagogică: organizarea defectuoasă a procesului de învăţământ, pregătirea necorespunzătoare a cadrelor didactice; bază tehnico-materială şi didactică necorespunzătoare, lipsa de cooperare dintre profesori; relaţii nedemocratice faţă de elevi; orientarea şcolară şi profesională necorespunzãtoare; existenţa unui grup şcolar neunitar; evaluarea subiectivă a rezultatelor şcolare; insuficienta contribuţie a factorilor educativi; lipsa preocupării socioeducative.

BDD-A28285 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:39 UTC)

Strategiile şi condiţiile favorabile prevenirii insuccesului şcolar se stabilesc, în mare măsură, în funcţie de cauzele nereuşitei şcolare, ele reiterând caracteristicile strategiilor şi condiţiilor obţinerii succesului şcolar.

Prevenirea şi combaterea eşecului şcolar

Reuşita şcolară a tuturor elevilor se apreciază în funcţie de atingerea unui nivel de performanţă standard minimal. Aceasta poate fi consecinţa unei motivaţii adecvate posibilităţilor intelectuale ale elevului, unei voinţe puternice de a realiza cu succes sarcinile şcolare, unui climat familial sănătos, unei stări optime de sănătate fizică şi intelectuală, unei relaţii bune a elevului cu şcoala (colegi şi cadre didactice). O motivaţie puternică favorizează obţinerea unor performanţe ridicate, pe când o motivaţie slabă diminuează participarea elevului în activitatea de învăţare. Motivaţia îndeplineşte, deci, un rol activator şi dinamizator în reuşita şcolară a elevului. Acest rol nu trebuie însă exagerat. Există un nivel optim de activare motivaţională cu consecinţe pozitive asupra performanţei. Supramotivarea ca şi submotivarea poate conduce la obţinerea unor rezultate mai slabe. Se consideră în acest sens că „orice proces cognitiv are implicaţii emoţionale şi orice emoţie nouă se leagă de un conţinut cognitiv". Dintre aceste motive cognitive putem menţiona trebuinţa de informaţie, trebuinţa de performanţă, de autorealizare, curiozitatea perceptivă. Popescu-Neveanu P. (1977), Mişel G. (1976)

Când unii elevi nu pot atinge acest nivel- concretizat în discrepanţa dintre competenţele precizate în curriculumul şcolar şi rezultatele înregistrate de elev- se apreciază că există situaţia de insucces şcolar (eşec şcolar).

În prevenirea şi combaterea eşecului şcolar trebuie să avem în vedere faptul că motivele pentru care elevii părăsesc şcoala, înainte de a-şi finaliza educaţia şi formarea, sunt individuale.

Insuccesul şcolar se poate manifesta ca rămânere în urmă la învăţătură, la anumite materii şi pe un interval de timp determinat (semestru) sau în forma cea mai gravă- eşecul şcolar (elevul are numeroase lacune în cunoştinţe, este turbulent la ore, chiuleşte, manifestă dispreţ faţă de şcoală).

Familia, ca şi clasa de elevi, trebuie să asigure un mediu în care copilul se simte în siguranţă, încurajat, stimulat şi apreciat, "învăţarea trebuie să se desfăşoare în condiţii de confort psihic. În sfera motivaţională, atitudinile părinţilor faţă de situaţia şi viitoarea ocupaţie a copiilor, împreună cu nivelul de încurajare pe care ei îl oferă muncii şcolare, se află într-o legătură semnificativă cu performanţele lor". Creţu S. (1992)

Prevenirea şi înlăturarea eşecului şcolar impun o cât mai bună colaborare între şcoală şi familie, sprijinirea şcolii cu resurse materiale şi umane corespunzătoare unui învăţământ de calitate, desfăşurarea activităţilor şcolare de către cadre didactice bine pregătite profesional şi desfăşurarea unor activităţi de orientare şcolar-profesională adecvate. Colaborarea dintre învăţător şi familiile elevilor nu înseamnă colaborare cu părinţii elevilor foarte buni la învăţătură, ci cu toţi părinţii, în special cu cei ai căror copii întâmpină dificultăţi. În activităţile desfăşurate cu părinţii se pot aborda teme referitoare la dezvoltarea interesului pentru învăţătură, respectarea regimului zilnic de activitate şi odihnă, cunoaşterea anturajului copiilor, îndrumarea şi verificarea lecturii copiilor de către părinţi.

Pentru optimizarea actului didactic, în contextul căruia să se prevină ori să se elimine eşecul şcolar, factorii educativi, mai ales profesorii, trebuie să dovedească şi să respecte câteva condiţii specifice, printre care manifestarea unei concepţii optimiste faţă de educaţie, dragoste şi dăruire faţă de elevi, măiestrie pedagogică şi conştientizarea elevului asupra posibilităţilor sale reale.

BDD-A28285 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:39 UTC)

Căutarea şi elaborarea acelor metode instructiv- educative adecvate factorilor interni ai elevului, precum şi cerinţelor şcolare, alături de conţinutul învăţământului, pregătirea şi personalitatea profesorului constituie premisele pedagogice fundamentale ale reuşitei scolare.

Concluzii

Pentru evaluarea corectă a insuccesului şcolar trebuie avut în vedere faptul că eşecul şcolar poate fi de tip cognitiv (care constă în nerealizarea de către elevi a obiectivelor pedagogice) - dar poate fi şi de tip necognitiv (care se referă la incapacitatea elevului de a răspunde adecvat şi de a se adapta la exigenţele şcolii), precum şi faptul că insuccesul şcolar poate fi sporadic sau permanent.

Printre manifestările care însoţesc eşecul şcolar se întâlnesc de multe ori devieri comportamentale şi chiar abandonul şcolar dacă fenomenul nu este observat şi nu se intervine la timp. De aceea este necesar ca părinţii şi profesorii să sesizeze primele schimbări care survin în atitudinea elevilor faţă de activitatea şcolară şi să reacţioneze adecvat. Profesorul poate să intervină eficient pentru a determina succesul şcolar al elevului plecând de la cunoaşterea posibilităţilor de implicare în activitatea şcolară ale acestuia. Ştiind că fiecare fiinţă umană este unicat, varietatea diferenţelor individuale pentru copiii de aceeaşi vârstă este normală şi, ca urmare, pot apărea stadii diferite ale maturizării psihice, un interes deosebit prezentându-l unele întârzieri în dezvoltarea intelectuală.

În general, succesul şcolar este considerat o măsură a inteligenţei, dar s-a constatat că aceasta nu este o premisă unică pentru succesul şcolar. Reuşita şcolară trebuie să fie susţinută de motivaţie, care poate fi motivaţie extrinsecă (învăţarea pentru o notă bună, aprecieri din partea profesorului sau colegilor, laude din partea părinţilor) dar mai ales motivaţie intrinsecă (declanşată de însuşi interesul pentru procesul de cunoaştere - curiozitatea, plăcerea de a înţelege şi de a descoperi).

Între nivelul de aspiraţie şi rezultatele obţinute există o condiţionare reciprocă: un nivel mai înalt mobilizează resursele şi eforturile elevului pentru obţinerea unor rezultate mai bune în timp ce un nivel de aspiraţie scăzut nu antrenează elevul în obţinerea performanţei. Succesul face să crească nivelul de aspiraţie, în timp ce eşecul îl coboară.

Nivelul de aspiraţie trebuie să fie în concordanţă cu posibilităţile reale ale elevului, deoarece un nivel prea înalt în raport cu posibilităţile reale este dăunător, dat find faptul că angajarea în activităţi care nu pot fi îndeplinite duce la insuccese şi decepţii.

Un nivel scăzut al aspiraţiei duce la nevalorificarea capacităţilor elevului şi acesta nu poate progresa.

Evitarea eşecului şcolar presupune deci o instruire bazată pe motivaţie intrinsecă şi satisfacţia învăţării, pentru că numai un comportament de învăţare care se încheie cu o stare de satisfacţie tinde să se repete, în caz contrar, dacă starea de insatisfacţie persistă, se instituie o conduită opusă, de respingere a învăţării.

BIBLIOGRAPHY

1. Pavelcu V - *Psihologie pedagogică,* Bucureşti, 1962.
2. Silistraru N - *Note de curs la pedagogie*, Chişinău, 2000.
3. Popescu-Neveanu P - *Curs de psihologie generală,* Bucureşti, 1977.
4. Mişel G - *Elev bun şi elev slab*, Bucureşti, 1976.
5. Creţu S - *Pedagogie generală,* Bucureşti, 1996.
6. Cosmovici A, Iacob L - *Psihologie Şcolară,* Ed. Polirom, Iaşi, 1999.
7. Gherasim LR, Butnaru S - *Performanţa Şcolară,* Ed. Polirom, Iaşi, 2013.

BDD-A28285 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:39 UTC)